

Posudek bakalářské práce

předložené ve Fonetickém ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Jméno a tituly posuzujícího vedoucího/oponenta:

posudek vedoucího/vedoucí posudek oponenta/oponentky

Autor/autorka: Petra Šavrdová

Název práce: Tempo řeči jako prostředek odlišení jevištní postavy v rámci jednoho představení

Rok odevzdání: 2021

Odborná úroveň práce:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Členění práce:

logická struktura struktura vykazuje mírné nedostatky nelogické členění práce

Věcné chyby:

téměř žádné vzhledem k rozsahu přiměřený počet méně podstatné četné závažné

Zvolená metoda:

původní a adekvátní vhodně zvolená nepřilíš vhodná nevhodně zvolená

Výsledky:

originální původní i převzaté netriviální kompilace citované z literatury opsané

Rozsah práce:

příliš velký přiměřený tématu dostatečný nedostatečný

Použitá sekundární literatura (počet a výběr titulů):

nadprůměrná (rozsahem nebo náročností) průměrná podprůměrná nevyhovující

Způsob používání odborné literatury:

adekvátní nevyhovující podezření na plagiát

Grafická a formální úroveň:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Jazyková úroveň:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Tiskové chyby:

téměř žádné vzhledem k rozsahu a tématu přiměřený počet četné

Celková úroveň práce:

- vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Zadání práce:

- mimořádně náročné náročnější průměrně náročné lehčí nedostatečně náročné
 splněno splněno s drobnými výhradami splněno s většími výhradami nesplněno

Samostatnost při zpracování práce (vyplňuje jen vedoucí práce)

- nadprůměrná průměrná podprůměrná

Průběžné konzultace, dodržování termínů, připravenost (vyplňuje jen vedoucí práce)

- výborná spolupráce standardní spolupráce spolupráce s výhradami nefungující spolupráce

Slovní vyjádření, komentáře a připomínky oponenta (cca 100–200 slov)

Silné stránky práce:

- Analýza obtížně dostupného zvukového materiálu (záznam divadelního představení).
- Výběr oblasti tempo řeči, u něhož je doplňování empirických dat stále aktuální.
- Specifikace tématu, jež nebylo ještě zpracováno.
- Vhodně aplikované statistické metody.

Slabé stránky práce:

Hned zpočátku je čtenář poněkud v nejistotě, co je **náplní práce**. V Úvodu (s. 9) se v souladu s očekáváním dozvíme, že „[p]raktickou část pak tvoří výzkum **temporálních charakteristik...** (3. odst.).

Před tím se však uvádí: „Naší snahou je popsat prostředky řečové produkce, které herci využívají k odlišení jednotlivých postav.“ (2. odst.) „V naší práci je pozornost věnována **jak prostředkům roviny segmentální, tak suprasegmentální.**“ (3. odst.)

Vzniká otázka, jestli si sama autorka dostatečně ujasnila, co je cílem/záměrem její práce.

Problematické je totiž **členění a pojetí některých kapitol/oddílů**.

Obsahem **teoretické části** práce jsou podle autorky „**definice jevištní řeči a mluvního tempa**“ (Úvod, s. 9, poslední odst.). Pokud by tomu tak skutečně bylo, pak by to bylo poněkud málo.

Kap. 2 se týká avizované **jevištní řeči**, ovšem vyvstává otázka, **zda se jedná o teoretické zázemí**, nebo rady, jak by měl herec se zvukovými prostředky zacházet. Poměrně dlouhá část (s. 12–16, téměř 4,5 str. plného textu) tvoří kapitola **Složky mluvního výkonu**. Dá se zde najít spojitost s výzkumnou tematikou, avšak prezentace evokuje spíš materiál určený pro lekce hlasové výchovy.

Kap. 3 týkající se **tempa řeči** by měla být podle mého názoru propracovanější a jít více do hloubky. I zde najdeme zcela nadbytečné rady určené patrně pro rozhlasové pracovníky (s. 22).

Oddíl 3.6.1, který patří z hlediska metody experimentu ke klíčovým, má pouhých 7,5 řádku. Autorka v něm stručně popisuje tři typy tempa podle toho, jakým způsobem se pro jeho výpočet nakládá s pauzami; se dvěma z těchto typů pak pracuje při svých analýzách. Neodkazuje zde ani na oddíl 4.3 v kap. 4 Metoda (s. 26–27), dost nešťastně nazvaný „Sjednocení důležitých aspektů“, který se k této problematice vrací.

Pozn. **S křížovými odkazy**, které by napomohly orientaci v textu, autorka **nepracuje**. Dvakrát v textu odkazuje na „úvod“, je to však poněkud problematické: Pasáž, kde se mělo hovořit o přítomnosti „hudební, světelné i situační improvizace“ (odkaz ze s. 26), se mi nepodařilo vůbec dohledat. Část týkající se měření ve slovech za minutu jsem našla, možná se však nejednalo o to správné místo – pasáž totiž nebyla v úvodu, ale v oddílu 3.6.2 (s. 20) a nebyly zde uvedeny avizované „výhody a nevýhody“, ale pouze nevýhody.

Celkově by rozložení informací do části teoretické a kap. **Metoda** mělo být promyšlenější. Zcela neorganicky je do kap. Metoda zařazen poměrně dlouhý oddíl týkající se obecně **improvizačního divadla** (s. 24–26).

V metodě bych dále uvítala přehlednější a přesnější prezentaci základních popisných údajů k materiálu. Na s. 24 je sice k materiálu uvedena přehledová tabulka s **počty „úseků“**, ovšem tato jednotka zde není definována. Až na s. 27 se dozvíme, že autorka měří tempo v „mezipauzových úsecích“. Toto sousloví však v práci již dál neužívá; používá hojně samostatně výraz „úsek“, ovšem čtenář se musí dovtípit, že je to často (nejspíš) v širším, obecnějším smyslu: „[j]ednotlivé monology a dialogy byly rozstříhány na samostatné úseky“ (s. 27), nahrávky byly „dále rozděleny na kratší úseky“ (s. 27).

Při prezentaci **analýz** bych očekávala stanovení **hypotézy** spíše na začátku příslušného oddílu. Z textu je patrná nejistota, zda/jak potvrdit hypotézu, pokud se signifikantní rozdíly projeví jen u určitých dvojic. Čtení ztěžují neobratné formulace a překlapy/chyby (viz také níže).

„V horní polovině jsou uvedeny mediány ženské, ve spodní mužské.“ (s. 36)

„Tabulky obsahuje velikost efektu, jeho směrodatnou chybu, z-ratio...“ (s. 47)

Je otázka, zda je při prezentaci středních hodnot (mediánu) vhodné užívat výraz „průměrně“ a hovořit o „průměrném trvání pauz“ (např. s. 39, s. 43).

Netýká se informace k variabilitě tempa postavy MG, nikoli pana Plachého? (s. 36). Ne všechny tabulky mají v popiscích uvedeny (správně) jednotky, např. tab. 6 (s. 43). V textech zůstaly stopy patrně staršího číslování obrázků (např. s. 51). Na s. 38 došlo k záměně „herec“ a „postava“.

Za nedostatečnou považují práci s **literaturou**.

- V kap. 2 Jevištní řeč autorka **neuvádí, z které publikace či publikací** její výklad **vychází**, přičemž se podle mého názoru nejedná vždy o všeobecně známé skutečnosti, které lze prezentovat bez odkazů. Součástí je jen několik odkazů u dílčích citací.

- Podobně (ne)pracuje s literaturou i nadále, v oddílu 3, který se věnuje tempu. Žádné zdroje nejsou např. uvedeny na začátku oddílu 3.2, věnujícího se faktorům, které mohou ovlivňovat tempo (s. 17), odkazy přicházejí až v závěru oddílu (s. 17).

Bez odkazů jsou uvedeny některé teze, např. „Naproti tomu slabičné impulsy a tendence k jejich rytmickému ustálení jsou považovány za základ vnímání tempa.“ (oddíl 3.6.2, s. 20).

Z hlediska **citací** je velmi problematický první odstavec oddílu 3.7.5 (s. 22).

- Není zřejmé, které všechny informace a tvrzení pocházejí ze studie J. Bartoška (2000) uvedené na začátku oddílu tohoto oddílu.

- V textu je věta „Pro české RTV („Radio and Television“) zpravodajství **se udává** průměr cca 300 slabik (120 slov) za minutu.“ Číselný údaj pochází z Bartoškovy studie, což však autorka BP explicitně neuvádí a z formulace textu to není zřejmé.

- Studie, z níž pocházejí údaje 5,9 sl/s a 6,1 sl/s, není z roku 2004, ale je z pera téhož autora JV, ovšem z r. 2012.

- V odstavci se nachází ještě jeden číselný údaj, a to 5,3 sl/s. Ani zde není explicitně uveden zdroj a pátrání po něm je trochu složitější. Konstrukce textu vyvolává dojem, že autorka BP tento údaj převzala z výše zmíněné studie autora JV z r. 2012, kde jsou uvedeny hodnoty z Bartoškovy studie přepočtené na slabiky za sekundu, mezi nimi i tato hodnota 5,3 sl/s. Sám Bartošek uvádí hodnoty ve slabikách za minutu. Navíc v textu BP je ještě jedna chyba, nejedná se o nahrávky z roku 1994, nýbrž z roku 1996 (s rokem „1994“ má co do činění jiný Bartoškův údaj, jedná se o nahrávky nikoli „z roku 1994“, ale o období „do roku 1994“).

- Autorka v Úvodu píše, že „[t]ématem jevištní řeči činoherního divadla se již zabývalo mnoho studií a publikací“, čtenář by tak očekával bohatší průřez literaturou.

- Je zarážející, že autorka nikde **nezmiňuje diplomovou práci P. Bartošové *Tempo řeči v jevištní češtině ve dvou obdobích s větším časovým odstupem*** obhájenou v r. 2015 ve Fonetickém ústavu, přímo z problematiky řešené v BP.

- Sama autorka uvádí: „Zajímavé bude tedy jistě srovnání výsledků s výstupy z jiných prací zabývajících se řečí na jevišti.“ (Úvod, 4. odst.) V části Diskuze ani jinde v BP jsem však na **žádné srovnání výsledků s jinými studii** nenarazila.

Problematická je práce s terminologií, např.:

- V textu se objeví termín „**přízvučný takt**“ (s. 21). Samotný „**přízvukový takt**“ (s. 18) je také poněkud problematický. V publikaci Palková a kol. (2004), přímo ve studii věnované terminologii, se kterou autorka pracovala, se vysvětluje nevhodnost tohoto termínu a upřednostnění termínu „mluvní takt“.

- Na s. 49 je uvedeno sousloví „**modifikační tempo**“ (x modifikované tempo).

- O herci hovoří jako o „**mluvnickém vzoru**“ (s. 11).

- Na místo o „**fonologických jednotkách**“ (s. 21) by bylo vhodnější hovořit o „**zvukových**“, příp. „**jazykových jednotkách**“.

- U studenta oboru fonetika je zarážející, že mluví o „přesmykování **písmen**“, nikoli „hlásek“. (s. 22)

- Zdálo se mi, že rozumím vysvětlení rozdílu mezi pojmy „**improvizační**“ a „**improvizované**“ a zdůvodnění příklonu k pojmu „improvizační“ (s. 25); nedokážu si pak zdůvodnit, proč se tedy nadále objevují sousloví „improvizované inscenace“ (obě s. 25) a „improvizované představení“ (s. 26, s. 27) či dokonce „**improvizující divadlo**“ (s. 25).

Text je kostrbatější, často obsahuje neobratné formulace, agramatické konstrukce, nevhodný slovosled (s. 11, 12, 15 a jinde). Autorka velmi často používá nevyjádřený podmět či zájmena a není zřejmé, k čemu přesně se daná informace vztahuje (např. s. 10).

Příklady:

- „Tempo se dá měřit z mnoha hledisek.“ (s. 20)
- „Objektivně je měřitelné z více aspektů.“ (s. 20)
- „Stejně tak by se měla dodržovat důslednost vokální délky...“ (s. 13)
- „snižuje kvantitu samohlásek“ (s. 33)
- „Rychlejší tempo se pak stereotypicky přisuzuje...“ (s. 17)
- autorka hovoří o „Praatovém“ skriptu (s. 29)

Jazyk je místy neodborný a ze zcela jiného stylového rejstříku, např.:

- „zbytečně se zasekne na jeho interpretaci“ (s. 11)
- „první nástřel“ (s. 27), „Poslední typ, který se zde hodí zmínit...“ (s. 19)

Opakujícím se problémem jsou chybějící čárky, zejména před výrazy „např.“, „například“, u několikanásobného přívlastku, vložených vedlejších vět apod. (s. 10, 11, 12, 14, 16, 17...)

- zkratka „obr.“ je psána bez tečky
- zkratka pro slabičné tempo není sjednocena (sl/s, jindy slab/s, např. s. 22 obě varianty na téže stránce)
- Odkaz obsahující symbol & píše autorka bez mezer okolo, např. Müllerová&Nekvapil (1986), s. 19.
- u plurálu skromnosti – píše kromě *i*, někdy také *y* (s. 39, s. 40).
- termín *témbr*/*timbre* se v textu vyskytuje ve formě „timbr“.

Transkripce příkladů je zapisována ve špičatých závorkách, nikoli v hranatých, jak je běžné, a v přepisu se mixují symboly IPA a české národní transkripcie (dvojí symbol pro *e*, symbol pro *ř*, záměna symbolů pro *ň* a zadopatrové *n*), s. 32–34.

Otázky k obhajobě a náměty do diskuse:

Mohla by autorka při obhajobě stručně srovnat své výsledky s výsledky DP Petry Bartošové?

V čem spočívá „výsadní postavení tohoto slova [jsem] v českém ortoepickém systému“? (s. 27)

„Z hlediska horizontálního členění je obecně kodifikována mluva středních Čech...“ (s. 12) Týká se toto tvrzení všech jazykových rovin?

Jaký je vztah mezi realizací nádechů a plynulostí? (s. 35)

Jaká byla motivace uvést pro srovnání údaj z publikace Goldman-Eislerové? (s. 22)

Pokud je to možné, prosím ověřte, že při automatickém značkování skript použitý pro BP skutečně nerozlišuje např. některé alveoláry od postalveolár, palatální a velární nazálu apod. (s. 28).

Na s. 28 je ohledně značkování závěrových hlásek v iniciální pozici uvedeno: „Tedy je nutné se řídit odhadem a zkušenostmi podle průměrného trvání příslušného konsonantu v prokazatelnějších případech.“ Dá se postupovat ještě jiným způsobem? Jak postupovala autorka v BP?

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Fonetický ústav

Při přepisu bylo automaticky/defaultně vynecháno „j“ u tvaru „jsem“. Prosím upřesněte, zda se při výpočtu tempa řeči v hl/s vycházelo z kanonické podoby, nebo z podoby realizované. Docházelo v materiálu k elizím? Jak se případné elize odrazily ve výpočtu? Byl ráz realizován také uvnitř slova?

Prosím o upřesnění, jak byl počítán „poměr slabičných a hláskových temp“. (s. 37, podobně s. 40)

Prosím vysvětlíte pojmy melodie, intonace, základní tón: „Modulaci výšky hlasu nazýváme z akustického hlediska intonací.“ (s. 14)

V práci se hovoří převážně o „délce“ pauz (s. 19, 20), někdy také o jejich „trvání“ (s. 19) Vidí v tom autorka rozdíl?

Pro diskusi: Pozice postavy MG (slovenský jazyk) mezi ostatními postavami a role jazykových/řečových prostředků pro odlišení postav.

Práci

doporučuji nedoporučuji uznat jako bakalářskou.

Navrhuji hodnocení stupněm:

výborně velmi dobře dobře neprospěl/a

Místo, datum a podpis vedoucího/oponenta:

Praha 18. června 2021